

EN LA MORT DE BENET I JORNET

Amb aquella manera que tenia ell de subratllar amb un aixecament de cella que no som res i que «tot plegat, misèria», i sabent que, a més, ja feia temps que era el millor que li podia passar, podria semblar que la mort de Benet i Jornet, a hores d'ara, ja no hagués de ser motiu de cap altra cosa que una sentida necrològica als diaris, una actualització del perfil biogràfic per consultar a la *wikipèdia* i, apa-siau, bon vent i barca nova.

Però la mort de Benet i Jornet requereix, al meu entendre, un esforç de reflexió sobre algunes de les qüestions que la seva obra i la seva actitud vital testimonien, i de les quals n'hauríem de poder extreure, si no conclusions, sí almenys exemple i estímuls com a societat i cultura viva que som. (Si em llegís em mataria).

Amb una al·lèrgia evident a la grandiloqüència i l'autobombo, la primera lliçó del *Papitu* té a veure, precisament, amb l'acceptació orgullosa d'aquest seu malnom. Josep Maria Benet i Jornet estima i reivindica com ningú la transcendència de l'insignificant. En obres com

Fugaç o *Salamandra*, i en moltes d'altres, ho explica meravellosament bé. Si alguna cosa, algun dia, arriba a tenir sentit en aquesta merda de vida, llavors tenen sentit totes les coses, per petites i estúpides que ens semblin ara.

Per això la majoria dels personatges de les seves obres són gent «normal», del carrer, d'aparença grisa i sensació de mediocritat vital, farcits de contradiccions i debilitats, els problemes i tribulacions dels quals, abordats amb el respecte i l'estima que mereixen, tenen una enorme profunditat i una lectura metafòrica existencial.

Aquest respecte pels personatges i les situacions que ell mateix imagina té a veure amb una altra de les qüestions que considero essencials i exemplars en la seva obra: l'honestedat creativa i el compromís amb la pròpia obra, que és, de fet, la manera que tenen els escriptors de comprometre's amb el món.

L'altíssim grau d'autoexigència, sigui el que sigui el que s'escriu —des d'una obra infantil fins a un text de complexa lectura filosòfica, passant per una comèdia costumista o un culebrot televisiu—, marquen totes i cadascuna de les rèpliques que Benet i Jornet ha deixat escrites. Cada

personatge ha de tenir el registre de llengua que li correspon, cada situació té en ella mateixa unes regles pròpies que has de saber per què te les saltes si així ho decideixes, cada cosa que passa en escena té una raó de ser, meditada, treballada, per molt intuïtiu que hagi estat el primer impuls.

Aquesta màxima ambició de qualitat, en un escriptor, és un gest radical inqüestionable. No té res a veure amb elitismes, academicismes ni torres d'ivori; al contrari. Té a veure amb la insatisfacció permanent, amb la sensació de no poder tu sol, a l'hora d'ordenar un món que és moltes coses menys perfecte ni bonic ni agradable; té a veure amb la voluntat de compartir amb els altres les pròpies pors, els dubtes, les inquietuds, i fer-ho de la manera més honesta i efectiva possible. Sense tòpics, ni llocs comuns ni solucions dogmàtiques. I si el que en surt, de tot això, té alguna remota aparença de lliçó moral o de tesi més o menys original, per favor que no es noti, que no sigui dit en boca de cap personatge! Aquesta és la manera d'escriure de Benet i Jornet. Qualitat i discreció. Per respecte als personatges i les situacions i, sobretot, per respecte al lector/espectador, evidentment.

Conscient dels seus orígens, i de l'esforç de poder accedir al món de la cultura universitària des de la seva cultura de barri, d'histories, de balcons i de còmics, el seu posicionament cultural i la seva actitud vital són les altres dues coses que vull reivindicar amb aquestes línies.

La preocupació per la vitalitat de la llengua i la cultura com a eines, no pas d'enaltiment ètnico-folklòric de res, sinó com a eines de relació amb el món i d'aprofundiment en el coneixement de la condició humana, és fortíssima i constant en l'obra de Benet i Jornet i en la vida del Papitu.

Per això, també, la seva obsessió per la Història en totes i cadascuna de les seves direccions. —Llegiu Guimerà i Sagarra! —diu als dramaturgs més joves que ell; —Sortiu de casa i aneu a veure l'última del Belbel i aquesta altra tan estranya del Heiner Müller! —renya als seus companys de generació. Perquè sap que ningú no s'inventa res, que de tot i de tothom s'aprèn alguna cosa, i que és indispensable que tradició i modernitat es reconeixin, dialoguin i s'enfrontin i se les fotin amb coneixement de causa. Prou que li va costar a ell, en els seus primers anys de professió, que alguna de les patums culturals de l'època li digués ni

ase ni bèstia a rel d'alguna estrena o publicació d'una obra seva. Ai, els fums que gasta alguna gent.

Ell, per tant, decidirà no caure en el mateix error i des del primer moment que, a finals de la seva particular «travessia del desert» com a escriptor teatral, sent parlar d'un grup de joves que fan teatre (de text!) a la UAB, no deixarà d'interessar-se, d'escoltar, mimar i ajudar amb tot el que pugui tots i cadascun dels dramaturgs i dramaturgues que vagin apareixent després d'ell. Ho farà d'una manera obsessiva i exemplar. Llegint les obres d'ells per donar-los la seva opinió i, encara més valent i generós, deixant-los llegir les seves i acceptant i incorporant amb il·lusió els suggeriments i comentaris d'aquells *pipiolos*.

I encara una altra cosa: També sap, i s'ha barallat amb Déu i sa mare per fer-ho entendre, perquè ho sap per experiència pròpia, que els autors de teatre evolucionen i milloren únicament veient les seves obres estrenades als escenaris, i que, si no hi ha teatres i companyies i productors que apostin clarament per l'autoria teatral contemporània en llengua catalana, la qualitat del nostre teatre se'n ressentirà de seguida i costarà molt, moltíssim,

tornar a agafar embranzida. I d'això se n'ha de responsabilitzar tothom. Sí?

El més difícil d'explicar, potser, és la importància exemplar de la seva actitud vital. Que és una actitud que transcendeix, ho demostren la multitud de comentaris i missatges que estem llegint a rel de la seva mort.

Moltíssima gent ha estimat i estimarà per sempre el *Papitu* i se sent contenta i orgullosa de fer-ho. Per què? Què és el que feia que l'estiméssim tant? Em sembla que en part és l'apassionament vital que gastava, malgrat el seu coqueteig amb el pessimisme existencial. Qui no en vol ser partícip d'un corrent així d'apassionat, que t'acull i se t'emporta? L'abrandament, l'empenta, l'espontaneïtat, la franquesa, la curiositat, la generositat, la intel·ligència, la coherència... que el connectaven d'una manera tan fàcil i natural (potser més en la maduresa que en la seva joventut?) amb un entorn social ampli, més enllà de la intimitat. Un home molt més polític del que se li ha reconegut, crec. I, a més, i per mi definitiu, la modèstia; la consciència i el coratge de saber reconèixer, malgrat tot, la seva possible insignificança. O sigui, tenint en compte el que ell en pensava, de les coses insignificants, no ens enganyem, era

segurament una falsa modèstia. Més falsa que un *duro sevillano*. Però això, per sort, ja no ho podem saber.

Literatura, historietes, aventures... perquè ens parlen de la gent, que és a fi de comptes el més important. O persones i les seves misèries, perquè ens permeten imaginar històries, ficcions, aventures, que, mira què vols que et digui, en el fons és el que ens mou. El Benet i Jornet escriptor i el Papitu murri i provocador, ara que se'ns han mort, finalment, comencen a poder transcendir.

Artísticament, culturalment, és indiscutible que hauríem de no tardar gaire a tornar a veure *Desig* o *Soterrani*, o *Descripció d'un paisatge*, de Benet i Jornet, en algun dels nostres escenaris. Pobres de nosaltres si no ho fem! Haurem desaprofitat la força d'una embranzida que és difícilment repetible. No badem.

Adéu, tu.

TONI CASARES
Director de la Sala Beckett